

УДК 332.132

Н.І.КОРЕЦЬКА

Луцький національний технічний університет

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ РЕСУРСІВ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Аналізується територіальний розподіл доходів та ресурсів банківських установ між регіонами України.

Анализируется территориальное распределение доходов и ресурсов банковских учреждений между регионами Украины.

The analysis of territorial allocation of profits and resources of bank institutions between the regions of Ukraine is carried out in the article.

Ключові слова: банківські ресурси, фінансова стійкість, конкурентоспроможність, територіальний розподіл.

Сьогодні очевидним є і те, що розгалужена мережа філій банків у регіонах пов'язана не з реалізацією засад регіональної політики, а з надмірним відтоком ресурсів із регіонів у регіон, де розташований головний офіс банку [1]. Така надмірна концентрація в кількох регіонах країни активів та капіталу істотно гальмує роботу господарюючих суб'єктів і погіршує умови життя населення інших регіонів. А це процес негативний і є передумовою для аналізу територіального розподілу банківських ресурсів між регіонами.

У напрямку даного дослідження працювали М.Долішній, О.Другов [1, 6] та ін.

Метою нашого дослідження є аналіз територіального розподілу доходів та ресурсів банківських установ між регіонами України.

У сучасних умовах одним із найосновніших завдань для банків України є забезпечення прибуткової діяльності – необхідної умови фінансової стійкості та якісного розвитку банків для підвищення їх конкурентоспроможності на фінансових ринках [2].

Аналіз прибутковості банківських установ у регіоні (табл.1) показує, що у 2005–2006 рр. найвищими вони були у м.Києві та Донецькій області. У 2007 р. до них приєдналася Дніпропетровська область. Це є закономірним, оскільки банки-юридичні особи усіх регіонів України, спираючись на велику клієнтську базу названих регіонів, намагаються саме в них розмістити свої філії та відділення.

Аналіз загальних доходів регіону, де розташована банківська установа-юридична особа (табл.2), показав, що найвищими вони є у м.Києві та Дніпропетровській області. Отримання таких високих доходів є виправданим, оскільки мережа материнських банків названих регіонів є кількісно більшою та значно розгалуженою по території України. Особливо ефективною у цьому плані є політика ВАТ «Державний Ощад-

ний банк України», ВАТ «Райффайзен Банк Аваль», АКБ «Укрсоцбанк», ЗАТ «Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк», ВАТ КБ «Надра» (м.Київ) і ЗАТ КБ «ПриватБанк» (Дніпропетровська обл.).

Таблиця 1 – Аналіз прибутковості банківських установ та їх мережі у розрізі регіонів за 2005-2007 рр., тис. грн. (складено за [3-5])

Регіони	Доходи банків-юридичних осіб			Доходи банків-юридичних осіб інших регіонів, де вони акумулюються			Загальні доходи банків у регіоні, де вони акумулюються		
	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.
АР Крим	-6290,05	1221,83	1244,97	96614,1	169322,2	315388,8	90324,1	170544,0	316633,8
Вінницька	-	-	-	51119,4	94381,3	166806,8	51119,4	94381,3	166806,8
Волинська	6159,06	3875,48	8105,64	39633,7	70680,0	109103,4	45792,8	74555,5	117209,0
Дніпропетровська	55822,14	81392,0	180650,57	116893,1	211520,6	329834,8	172715,3	292912,6	510885,4
Донецька	92944,23	84535,9	69828,96	213223,3	430962,3	460726,0	306167,5	515498,2	530555,0
Житомирська	-	-	-	53357,8	79001,8	157564,1	53357,8	79001,8	157564,1
Закарпатська	852,41	1091,37	1772,11	56363,4	102985,7	177076,4	57215,8	104077,1	178848,5
Запорізька	30683,1	13958,5	10908,36	74127,5	156467,9	276827,1	104810,6	170426,4	287735,5
Івано-Франківська	1712,0	2054,0	4782,0	35457,3	84505,5	168268,7	37169,3	86559,5	173050,7
Київська	-	-	-	66426,6	120795,9	158220,4	66426,6	120795,9	158220,4
Кіровоградська	-	-	-	38709,6	62882,4	139378,8	38709,6	62882,4	139378,8
Луганська	2143,43	3262,44	4368,54	68870,1	114778,3	304156,8	71013,6	118040,7	308525,4
Львівська	3041,21	9182,09	12088,68	21703,5	234276,2	314618,2	24744,7	243458,2	326706,9
Миколаївська	-	-	-	64240,0	106279,6	175974,6	64240,0	106279,6	175974,6
Одеська	40013,64	59272,5	63007,7	74082,8	166214,3	287019,0	114096,4	225486,9	350026,7
Полтавська	6552,15	6111,04	8642,03	80002,2	139801,2	230115,1	86552,4	145912,2	238757,1
Рівненська	-	-	-	35516,2	60261,2	125213,7	35516,2	60261,2	125213,7
Сумська	854,76	1881,71	1983,78	43188,5	92052,4	136131,6	44043,3	93934,1	138115,4
Тернопільська	-	-	-	22849,2	51687,8	114735,9	22849,2	51687,8	114735,9
Харківська	32101,82	31508,1	4181,59	102316,7	190727,2	340538,0	134418,5	222235,3	344719,6
Херсонська	-	-	-	44029,4	82877,9	144919,0	44029,3	82877,9	144919,0
Хмельницька	-	-	-	38512,3	82882,6	143256,7	38512,3	82882,6	143256,7
Черкаська	-	-	-	99692,7	151307,2	150135,5	99692,7	151307,2	150135,5
Чернівецька	-	-	-	2045,3	7919,1	132270,9	2045,3	7919,1	132270,9
Чернігівська	851,24	1741,65	96,54	46375,1	69732,3	98636,4	47226,3	71473,9	98732,9
м. Київ	22630791	580094,0	803807,1	72350,6	91999,6	202174,6	298658,6	672093,8	1005981,7
м. Севастополь	69,0	334,5	547,31	18582,4	36653,1	84681,6	18651,4	36987,6	85228,9
Україна	49381806	8815170	11759159	16762809	3262955,7	5443773,1	2170099,0	4144473,0	6619689,0

Особливої уваги потребує явище вимивання коштів із регіонів, оскільки воно посилює диспропорції у їх соціальному економічному розвитку [6]. Так, показник залучення (вилучення) банківських ресурсів із регіону в регіон (табл.3) показує, що регіони України можна поділити на дві групи:

- регіони-донори, з яких через банки вилучають ресурси;
- регіони-отримувачі, які залучають ресурси з інших регіонів.

Як бачимо, найбільшими донорами були Львівщина та Донецщина, що, на нашу думку, пов'язано з політичною ситуацією та фінансуванням перевиборної компанії на президентських виборах у 2004 р. У 2005 р. з

переліку регіонів-донорів вибули Дніпропетровська, Житомирська, Запорізька, Івано-Франківська, Полтавська та Чернівецька області, а у 2006 р. – Донецька, Кіровоградська, Луганська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська області. Слід зазначити, що вилучення ресурсів із регіонів-донорів є дуже небезпечним для їх економіки, оскільки це призводить до браку коштів, необхідних для інвестиційної діяльності, а це, у свою чергу, є причиною збільшення ціни на ресурси та загально-го колапсу інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

Таблиця 2 – Фінансові результати банківських установ-юридичних осіб регіонів, тис. грн. (складено за [3-5])

Регіони	2005 р.		2006 р.		2007 р.	
	сума	питома вага	сума	питома вага	сума	питома вага
АР Крим	-9002,0	-0,4148	2759,0	0,0666	1745,0	0,0264
Вінницька	-	0,00	-	0,00	-	0,00
Волинська	14544,0	0,6702	-4085,0	-0,0986	57979,0	0,8759
Дніпропетровська	499699,0	23,0266	538624,0	12,9962	1600636,0	24,1799
Донецька	147692,0	6,8058	175175,0	4,2267	149159,0	2,2533
Житомирська	-	0,00	-	0,00	-	0,00
Закарпатська	987,0	0,0455	1129,0	0,0272	1820,0	0,0275
Запорізька	81046,0	3,7347	52093,0	1,2569	50164,0	0,7578
Івано-Франківська	1712,0	0,0789	2054,0	0,0496	4782,0	0,0722
Київська	-	0,00	-	0,00	-	0,00
Кіровоградська	-	0,00	-	0,00	-	0,00
Луганська	2928,0	0,1349	3790,0	0,0914	4623,0	0,0698
Львівська	16718,0	0,7704	34991,0	0,8443	32747,0	0,4947
Миколаївська	-	0,00	-	0,00	-	0,00
Одеська	68909,0	3,1754	109646,0	2,6456	159813,0	2,4142
Полтавська	9235,0	0,4256	8944,0	0,2158	12313,0	0,1860
Рівненська	-	0,00	-	0,00	-	0,00
Сумська	1084,0	0,0500	2251,0	0,0543	2239,0	0,0338
Тернопільська	-	0,00	-	0,00	-	0,00
Харківська	84440,0	3,8911	113622,0	2,7415	267889,0	4,0469
Херсонська	-	0,00	-	0,00	-	0,00
Хмельницька	-	0,00	-	0,00	-	0,00
Черкаська	-	0,00	-	0,00	-	0,00
Чернівецька	-	0,00	-	0,00	-	0,00
Чернігівська	10932,0	0,5038	5222,0	0,1260	7532,0	0,1138
м. Київ	1238830,0	57,0863	3097143,0	74,7295	4264825,0	64,4264
м. Севастополь	345,0	0,0159	1115,0	0,0269	1423,0	0,0215
<i>Україна</i>	<i>2170099,0</i>	<i>100,0</i>	<i>4144473,0</i>	<i>100,0</i>	<i>6619689,0</i>	<i>100,0</i>

Що ж до другої групи, то найбільшим отримувачем коштів в Україні за аналізований період є м.Київ.

Слід зазначити, що у 2007-2008 рр. ситуація дещо змінилася. Хоча з таких «регіонів-донорів», як АР Крим, Вінницька, Житомирська, Закарпатська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Сумська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області та м.Севастополь і вилучаються фі-

нансові ресурси через банківську систему, але плюсові значення (на відміну від мінусових у 2002-2004 рр.) свідчать про наявність у них необхідних ресурсів для інвестиційної діяльності та для ефективного функціонування економіки регіонів в цілому. Це є позитивним.

Таблиця 3 – Залучення (вилучення) банківських ресурсів із регіону в регіон за 2005-2007 рр. (складено за [7-10])

Регіони	Зобов'язання банків за коштами, залученими на рахунки суб'єктів господарювання та фізичних осіб			Вимоги банків за кредитами, наданими в економіку країни			Залучення (вилучення) банківських ресурсів з регіону в регіон		
	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.
АР Крим	2716	3947	5126	2195	3576	7017	0,7479	0,6681	0,9088
Вінницька	1597	2279	3451	1654	3127	5317	0,9585	1,0118	1,0229
Волинська	1230	1659	2498	1590	3005	5792	1,1963	1,3356	1,5393
Дніпропетровська	13633	19477	27871	16289	30457	43366	1,1058	1,1531	1,0330
Донецька	13920	17814	23956	11710	19443	33523	0,7785	0,8048	0,9290
Житомирська	1227	1674	2583	1320	2027	3644	0,9956	0,8929	0,9366
Закарпатська	957	1404	2153	1464	2945	4784	1,4157	1,5467	1,4752
Запорізька	3784	5470	9265	4794	7402	10828	1,1725	0,9978	0,7759
Івано-Франківська	1843	3583	3622	2185	5040	6613	1,0972	1,0372	1,2121
Київська	1845	3101	4510	1636	2736	4925	0,8206	0,6506	0,7250
Кіровоградська	979	1297	2181	957	1702	2913	0,9047	0,9676	0,8867
Луганська	2920	3699	5580	2783	4593	7783	0,8820	0,9156	0,9260
Львівська	6152	8393	12228	4310	7348	12725	0,6484	0,6456	0,6909
Миколаївська	1765	2547	4070	2463	4087	6934	1,2914	1,1832	1,1311
Одеська	5818	8694	12892	7153	14463	26041	1,1378	1,2267	1,3410
Полтавська	2987	3708	5528	3520	5031	7405	1,0906	1,0005	0,8893
Рівненська	1187	1756	2743	1432	2455	3804	1,1165	1,0309	0,9207
Сумська	1254	1675	2614	1274	2277	3666	0,9402	1,0024	0,9311
Тернопільська	1247	1700	2529	1033	1875	3254	0,7666	0,8133	0,8542
Харківська	5662	8017	12378	7351	11402	18935	1,2015	1,0487	1,0156
Херсонська	1346	1899	2763	1627	2827	4863	1,1187	1,0977	1,1685
Хмельницька	1628	2215	3317	1309	2390	4572	0,7441	0,7956	0,9151
Черкаська	1791	2422	3554	1612	2822	4829	0,8330	0,8592	0,9021
Чернівецька	944	1287	1941	1008	2105	3647	0,9882	1,2061	1,2474
Чернігівська	1313	1775	2728	1451	2208	3649	1,0227	0,9173	0,8880
м. Київ	52078	71562	114586	58313	95959	182911	1,0363	0,9888	1,0597
м. Севастополь	922	1180	3071	985	1924	3123	0,9887	1,2023	0,6751
<i>Україна</i>	<i>132745</i>	<i>184234</i>	<i>279738</i>	<i>143418</i>	<i>245226</i>	<i>426863</i>			

Аналіз рівня концентрації банківської системи у регіоні проведено на основі відомого принципу Парето 80/20, тобто на 20 найбільших банків повинно припадати 80% капіталу банківської системи в цілому [11]. Так, у 2007 р. концентрація банківської системи у всіх регіонах України була неоптимальною, тобто банківська система областей не здатна була фінансувати важливі для економіки регіону інвестиційні проекти, а, отже, не могла активно впливати на його економічний розвиток.

Розрахунок інтегрального показника та індикатора територіального розподілу доходів і ресурсів банківських установ між регіонами

дозволив провести групування регіонів (табл.4).

Таблиця 4 – Групування регіонів за рівнем територіального розподілу доходів і ресурсів банківських установ між регіонами (2007 р.)

Регіони найвищого рівня	Регіони високого рівня	Регіони середнього рівня	Регіони низького рівня
м.Київ, Дніпропетровська область	–	Донецька, Одеська, Закарпатська, Волинська, Харківська, Луганська, Львівська області, АР Крим	Запорізька, Полтавська, Івано-Франківська, Миколаївська, Херсонська, Чернівецька, Вінницька, Хмельницька, Житомирська, Сумська, Черкаська, Кіровоградська, Рівненська, Тернопільська, Чернігівська, Київська області, м.Севастополь

Групування регіонів за рівнем територіального розподілу доходів та ресурсів банківських установ показало, що безумовними лідерами серед усіх регіонів є м.Київ і Дніпропетровська область. Регіони високого рівня відсутні, а середній рівень надається Донецькій, Одеській, Закарпатській, Волинській, Харківській, Луганській, Львівській областям та АР Крим. Група низького рівня створена 17-ма регіонами.

Таким чином, бачимо, що групу низького рівня створили переважно ті регіони, де відсутній регіональний банк і з яких найбільше вилучаються фінансові ресурси. Все це потребує пошуку нових шляхів стабілізації руху фінансових ресурсів між регіонами, один із яких – підвищення ролі банків-юридичних осіб у фінансовому секторі регіонів. Крім того, важливим є впровадження у життя державної регіональної політики, яка б сприяла розвитку регіональних банків-юридичних осіб. На нашу думку, стратегічним фактором розвитку регіону може стати посилення співпраці між регіональними банками та органами влади, надання банкам регіону можливості обслуговувати місцеві бюджети.

1.Долішній М., Другов О. Проблеми та перспективи підтримки банками розвитку економіки регіонів // Економіка України. – 2005. – № 9 (526). – С.4-11.

2.Річний звіт про діяльність банківського нагляду України у 2007 році [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

3.Фінансові результати діяльності банків України за станом на 01.01.2006 р. // Вісник Національного банку України. – 2006. – №3 (121). – С.62-67.

4.Фінансові результати діяльності банків України за станом на 01.01.2007 р. // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 3 (133). – С.64-69.

5.Фінансові результати діяльності банків України за станом на 01.01.2008 р. (у розрізі банків) // Вісник Національного банку України. – 2008. – №3 (143). – С.62-67.

6.Другов О. Регіональні аспекти функціонування банківської системи України // Вісник Національного банку України. – 2004. – №10. – С.42-45.

7.Грошово-кредитна та банківська статистика // Бюлетень Національного банку

України. – 2006. – Лютий. – С.92-94, 122-124.

8.Грошово-кредитна та банківська статистика // Бюлетень Національного банку України. – 2007. – Лютий. – С.111-113, 143-145.

9.Грошово-кредитна та банківська статистика // Бюлетень Національного банку України. – 2008. – Лютий. – С.90-92, 120-122.

10.Грошово-кредитна та банківська статистика // Бюлетень Національного банку України. – 2008. – Грудень. – С.92-94, 122-124.

11.Экономическая безопасность России. / Под ред. акад. РАЕН В.К.Сенчагова. – М.: Дело, 2005. – 984 с.

Отримано 07.10.2009

УДК 336.711.2

К.О.КАНДИБА

Луцький національний технічний університет

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНИМ БАНКОМ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Розглядаються етапи фінансового контролінгу в банку Sparkasse Herford та обґрунтовується можливість їх впровадження в вітчизняних фінансово-кредитних установах.

Рассматриваются этапы финансового контроллинга в банке Sparkasse Herford и обосновывается возможность их внедрения в отечественных финансово-кредитных учреждениях.

Financial controlling stages in Sparkasse Herford bank are examined and possibility of their introduction to financial-credit establishments practice is grounded.

Ключові слова: фінансовий контролінг, контролінг у банку, система фінансового моніторингу показників.

В умовах невизначеності банківські установи змушені постійно пристосовуватися до зовнішнього середовища (політики НБУ і держави загалом, а також до ситуації на ринку). Банківська сфера характеризується вищим рівнем ризику порівняно з іншими видами діяльності. Банківські установи мають багато партнерів, клієнтів, позичальників, фінансовий стан яких безпосередньо впливає на їхнє становище. Зростання невизначеності підвищує роль фінансового контролінгу в організаційній діяльності комерційного банку.

У напрямку даного дослідження працювали І.Б.Стефанік, О.О.Терещенко [1, 2] та ін.

Зважаючи на несприятливі умови діяльності банків в Україні, потрібно проаналізувати систему фінансового контролінгу, побудувати ефективну систему прийняття, реалізації, контролю та аналізу управлінських рішень, зорієнтованих на максимізацію прибутку та вартості капіталу власників при мінімізації ризику і збереженні ліквідності та платоспроможності, і порівняти її функціональність на прикладі іноземного банку.